

Ирій (переказ)

Володимир Дрозд

Розділ 1, зелена корова Манька

Михайло Решето, щойно вийшовши із сіней, почув той посвист рака, якого ждав уже друге літо. Чекати він став ще відколи його дядько Денис, трішки захмелівши, пообіцяв після сьомого класу взяти племінника учитися до міста, щоб зробити з нього людину – кухаря чи шофера, аби лише хвосту бикам не крутив.

І хоч мати хлопця в це не вірила, бо її сестра, жінка дядька, була захланною і меркантильною (як мати часто розповідала усім) й увесь час була у стані війни із нею, парубок не переставав мріяти про місто за Собакаревою горою, яке вважав своїм ирієм. Михайло марив містом, хотів навчатися, проте мати легко опускала йому крила, женучи до звичайної роботи.

І от настав той день, коли рак у Жорелі свиснув. Дядька Дениса, що їхав на велосипеді, Решети побачили ще здалека. Мати, побожно перехрестившись, послала сина на вербу по груші, бо бачила сон, що вже поїде син у місто. Михайло хутко побіг у сад і нарвав там груш із верби. Коли він підносив їх дядькові, навіть продекламував кілька рядків, проте груші, лопочачи крильцями, полетіли геть. Тоді мати вийшла із хати та послала сина в школу, щоб забрав документи.

Директор сидів у кабінеті, перетворившись на чорнильницю, проте знову став людиною, коли прийшов гість. Він засмутився, коли почув, що його учень поїде в інше місце, а ще більше засмутився, коли Михайло заявив, що планує бути актором. Бо директор знав, що в хлопця є талант до написання віршів. Але парубок в цей час уже мріяв про свої вистави, а Пакуль хотів залишити раз і назавжди.

Коли хлопець повернувся, мати доїла зелену корову, яку надумала відправити до дядька разом з Денисом, а дядько Денис плямкав. Михайло збирав речі у передчутті акторського майбутнього, в той час коли зайшла мати і почала просто таки розбивати його ілюзії. Разом з дядьком вона осоромили хлопця не лише за те, що писав вірші, а й через мрії стати актором, які, зі слів дядька, просто таки бідують.

Правда слухати приземкуваті реалістичні промови дядька хлопець не бажав.

"Тікаючи від приземленого дядькового реалізму, я прищикнув його мову дверима, і вона жалібно заскавучала, наче цуценятко; я був янгол з матеріної ікони на покуті, янгол, що лине сказати останнє "прощай" свідкам свого скороминуїчого босоногого дитинства. Я зіп'явся на сінешний поріг, змахнув крильми, наче корова Манька, коли вибиралася з болота, і злетів над хату. Сумнувано-солодка ніжність повнила мою душу. Крила із срібної іконної фольги лагідно шелестіли за спиною. Унизу темніла широка, наче город, цяткована острівками зеленого моху, іржавими втулками, шинами, культьпками сівалонок стріха. Відколи пам'ятаю себе, усе те залізаччя й моховиння бачилося знизу, з городу таким загадковим та принадливим! Тріумфуюче повеличавшись на задимленім димарі, наче лелека на гнізді, я ковзнув униз, виписав

над городом загогулину і, опустившись на парасолю любистку, що гойдалася на гінкому пагоні, меланхолійно прошепотів: "Прощай, любистку..."

Політавши так, Михайло приземлився біля зеленої корови Маньки. Вона теж була міською коровою, яку купили в діда Єврася, тому точно раділа, що поїде з дядьком Денисом, адже їй важко було прижитися в селі: то вона втікала в Ирій, то ледь не втонула в болоті (тільки винахідливість Михайла врятувала корову, адже він здогадався прималювати їй крила). Зворушений, Михайло чмокнув корову, проте в той момент його мати вибігла на поріг і заголосила: "Ой, боженько ж мій, та він зовсім недоколиханий від тих книг зробився! Погляньте ж, Денисе: корову цілує..."

Трохи згодом дядько Денис всівся на корову, Михайло Решето – на велосипед і, як тільки хотів сказати матері щось зворушливе, корова рвонула з місця й хлопець встиг лише вхопитися за її хвіст.

"Мамо, так ви ж приїздіть у неділю! — встиг ще гукнути до матері, і нездоланна сила підхопила, понесла мене".

Лише під Ирієм корова зупинилася і, спорожнившись від води, стала такою маленькою, що вмістилася в кишеню дядька. Далі поїхали на велосипеді.

Розділ 2, вечірня прогулянка по ирію

"...Ирій — це казкова країна, де ніколи не буває зими, де сонце днює й ночує на ясно-зелених пагорбах, де карасі надвечір вичалапують на піщаний беріг і лагідно бесіднують із щуками та акулами, де вовчиці вигодовують своїм молоком ягнят, а леви наглядають за курчатами, аби ті не заблукали в лісових нетрях; Ирій — це край, куди щоосені поспішає птаство і звідки воно повертається весною, аби в нас перелітувати, буцім міські дачники; це край, звідки дме теплий вітер, що приносить відлигу у найлютіші морози... Ирій — це країна морозива в крихких хрускотливих відерцях,... країна кавунів, що ними радує тебе матір,... країна червоних півників на дерев'яних скіпках і пістолетів, таких схожих на справжні, пістолетів, що звабно темніють на вітринах крамниць, недосяжні для твоєї дірявої кишені, країна морсу, ситра і халви; Ирій — це країна, звідки кінщик привозить щотижня нові кінофільми, а бібліотекар — книги, і де ці кінофільми знімаються, а книги пишуться та друкуються незбагненно розумними й освіченими людьми; Ирій — це країна, де існує насправжки те ідеально прекрасне життя, про яке тобі з першого шкільного дня розповідають учителі і про яке так гарно пишеться в книгах, країна молочних рік і медових берегів... Ирій — це країна твого майбутнього".

Радісно ступав Михайло Решето по шоколадній плитці до своєї нової школи. Школа була білим повітряним замком, що був прикріплений до землі. Хлопець дуже хотів поговорити з директором, щоб переконати його, що він не за протекцією, як казала тітка Дора, а що стане справжньою гордістю школи. Проте того не було, і хлопцеві довелося нести документи до секретарки. Вона була красива і вишукана, запропонувала хлопцеві присісти, але Михайло вибіг, просто залишивши документи, адже боявся в неї закохатися. Закохувався Михайло двічі – в свою учительку та доньку голови колгоспу – і двічі нещасливо.

Проте лиха доля його не обминула: першого ж дня він закохався. На шкільній лінійці Михайло побачив дівчинку-відмінницю, яку полюбив уже давно. Він бачив цю дівчинку на першOVERесневному листку настінного календаря.

"Це була вона: в коричневій шкільній формі з яскраво-білим фартушком, на якому червонів комсомольський значок, з двома кісками, що в них було вплетено по блакитному банту, з високим чолом над скельцями окулярів, крізь які серйозно й розумно дивилися великі очі, схожі на чітко виведені п'ятірки за поведінку в класному журналі".

Після першого уроку парубок побіг у 9-А клас, щоб побачити дівчину, але таких дівчат із першOVERесневного календарного листочка було там зо два десятки. Довелося йти геть, плекаючи надію на скору зустріч із новим коханням.

В неділю хлопець зустрівся з матір'ю, яка купила йому лижного костюма та шкіряні шкарабани. Поспілкувавшись неухажно із матір'ю, Михайло побіг назад до Ірїю, передчуваючи, яким захоплюючим буде святковий вечір.

Тітка Дора і дядько Денис уже були красиво та вишукано вбрані. Заради прогулянки на люди тітка жертвувала своїм виторгом недільного вечора. При цьому і тітка, і дядько часто заглядали в пошту, чекаючи на газету з таблицею тиражу грошово-речової лотереї. Тітка була впевнена у своєму майбутньому виграші. Вони вийшли на вулицю передмістя, що була безлюдна, сіли в автобус та поїхали до центру.

Що сталося на бульварі. На таку процесію зібралися подивитися жінки, чоловіки, тополі, позбігалися будинки (як багатопОВЕРХівки, так і маленькі хатки), що створювало гомін та брязкіт. Навіть тисячолітній собор не встояв і придибав на бульвар.

По крутій бані собору повз пакульський п'яничка Андрій Гнида, в якого від п'ятики в голові горобці цвірінькали. Він уздрів горду трійцю та стрибнув їм на зустріч, розпростерши руки. Тітка Дора одразу розвернулася, але Гнида уже закричав на всю вулицю: "Це ж пакульська Федора..." і поліз обніматися. Всі троє побігли геть і не зупинялися до самого автобусу. Від згадки про "пакульську Федору" тітка Дора довго ще ходила бліда.

Коли вони дійшли додому, в скриньці уже була газета. Урочисто всівшись за стіл, разом стали переглядати газету. Яка радість була у тітки, коли побачила, що номер її лотереї зійшовся й вони виграли автомобіль "Москвич". Тітка навіть перехрестилася, хоч і не вірила в Бога. Та, коли Михайло передивився газету, побачив, що тітка помилилася.

"Я не насмілювався підвести очей, почувуючись винним. А тітка перекинулася кішкою, пронизливо нявкнула і стрибнула на стіл, впившись кігтями у газетний лист. Писок тицьнувся в лотерею, а відтак, лоскотячи пишними вусами паперове поле, побіг по таблиці. Коли я наважився зирнути на тітку, вона вже сиділа на стільці у своїй звичайній подобі, тільки форми тіла її втратили чіткість, розпливлися по краю стола, буцїм виліплені з тіста, яке підійшло та, піднявши віко діжі, перевалилося через вінця".

І було б мовчати, проте Михайло став сперечатися із тіткою Дорою, доводячи, що

щастя не в грошах. Притому говорив речі, які тітку злили: "А щоб по правді жити, — крізь мій півнячий фальцет пробилася розсудливо-гірка материна говірка: — В чужий рот не зазирати, іншій людині ями не копати, добро людям робить, бо за добро добром і віддячують, а за зло — злом...".

Врешті тітка Дора не витримала і розлетілася на багато маленьких своїх копій, які волали на Михайла через хліб, який він їсть у них. Назад вона зійшлася лише через дядька, що кинув на стіл жменю монет. Сердешна втім не зупинилася й кинулася до ночв, де ледь не втопилася. На щастя, дядько Денис вихопив її друшляком. А Михайло Решета в цей час тихо забився на піч, де жив. При цьому мріяв, що спуститься в підвал зранку, який був довгий і велекий (там навіть заблукав колись загін німців), та знайде в катакомбах скарб. Тоді він збудує справжню дорогу з Ірію в Пакуль, хоч поки навіщо потрібна ця дорога парубок збагнути не міг.

Розділ 3, солом'яники з вулиці Солом'яної

Вулиця Солом'янка мала багату історію. Її намагались перейменувати сто тридцять раз, проте не вдалося; намагались закласти бруківкою, але жителі розтягували її кожної ночі. А коли по вулиці хотіли впустити автобус, він безслідно зник, хоча згодом з'ясувалося, що машину використовували замість собачої будки. Жодна людина не знала ні кінця, ні краю вулиці Солом'янки, бо вона йшла вздовж усього міста та розросталася по усіх пагорбах. Інколи науковці влаштовували експедиції на Солом'янку, а одна така група навіть загубилася.

Започаткував Солом'янку дід Єврась, який приїхав до Ірію ще перед війною. А вже потім вулиця розросталася приїжджими із навколишніх сіл. Тітка Дора, яка вийшла за Дениса, обрала собі вдалу партію, а на весіллі їх гуляло все село. Їй у придане дали трюмо, яке дядько Денис з тіткою швидко продали, бо бачили там свинку, яку за нього віддали, і дядько спробував зайнятися комерцією. Молоде подружжя мріяло про опель, на якому їздив кум Цекало.

Спершу дядько Денис спробував торгувати вошами, проте поки він їх розгодував, університет, який досліджував комах, закритися. Тоді чоловік спробував розводити нутрій, але хитрі тварини повтікали. Єдине, на що заробив дядько – металевий гараж, в якому поселився кабан. На десяте літо старі Солом'яники почали ділитися з молодими, хоча до того жили в злагоді. Це сталося через кінець світу. Пройшла чутка, що в першу неділю літа буде апокаліпсис. Тітка на це плюнула, бо не вірила у Бога. Дядько теж в Господа не йняв віри, але наносив ціле горище солі. Дід Єврась лежав собі під грушею та чекав кінця світу, а баба Одарка ходила за куркою, бо дуже вже хотіла, щоб та знесла іще одне яйце. Проте кінця світу не було, а лише линула злива.

Дід з бабою зайшли до хати і сіли їсти. "...і в цей мент сіль, обважнівши від дощової води, що сочилася крізь дах, проломила стелю і шубовтнула з горища у суп! Дід помішав у мисці і суп таки доїв, хоч і пересолений, але ж не гинути добру, пересолоного ні курці, ні поросяті не даси. По тому діда стала доймати спрага, він перекинув у себе бочку з дощовою водою".

Тітка Дора, що хотіла помити дощовою водою голову, дорікнула свекрові. Дід

Єврась за словом до кишені ніколи не ліз, воно лежало в нього напихваті; втрутилися дядько Денис та баба Одарка і невзабарі горшки родини Солом'яників були побиті на дрібне череп'я. Тоді дід забив молодим двері, а тому тепер молодь ходила через вікно. А через день Солом'яники офіційно розділили майно: "...старим дісталася корова Манька, а молодим — гараж із кабаном. Курку в присутності представника влади розрізали навпіл: одна половина пострибала по бабо-дідових грядках, а друга — по тітко-дядьковій полуниці; поміж себе юридичні сторони дійшли згоди дозволяти половинкам серед дня сходитися, аби курка неслася цілими яйцями".

Михайло дармовий хліб у сім'ї не їв. Зранку тітка Дора йшла на роботу і будила хлопця. Він мусив штовхати раз за разом дядька Дениса, бо той так хропів, що міг рознести все передмістя. Крім того, Решето мусив слідкувати за куркою. Вона збиралася до купи зранку, тому він мав позбирати з бабою Одаркою яйця та чесно їх розділити. По тому наставляв час годувати кабана. Хлопець кидав йому хліб, який привозили з роботи тітки, а коли той закінчувався, кабан гриз брукхт і сміття.

Потім парубок сідав під гаражом і готувався до шкільної художньої олімпіади. Михайло вибрав для читання драматичний уривок з "Фауста" Гете. Коли хлопець репетирував на подвір'ї, мало не всі жителі дому (в тому числі кабан і собака) слухали його.

Виступив парубок, як йому самому здалося, блискуче, проте на міську олімпіаду вибрали блазня, що читав веселенький уривок. Михайло був розчарований, проте надія на успіх у нього таки була, адже його запросив на розмову актор Перебендя. Але той розбив його мрію, заявивши, що актором Михайлові не стати: "...ви граєте лише самого себе і чуєте на сцені лише себе. Ви для себе — і актор, і глядач, і критик. Ви для себе — все, але тільки для себе. Велике ж акторське мистецтво, любий хлопчику мій, — мистецтво перевтілення і самозаперечення. Вбий себе, щоб народився інший — ось альфа й омега великого лицедійства, а ви себе вбити не здатні, бо надто любите себе. Тому ви ніколи не подивуєте і не зачаруєте світ з театральної сцени".

Але візитку хлопцеві Перебендя таки дав, щоб спробував себе.

"Хто ви? Де ви? Звідки ви? Я цього не відчуваю, я цього не бачу, та ви й самі не знаєте! Атеїзм проходили? Так ось, учитель з атеїзму мав рацію: душі немає, це було б надто щедро, марнотратно для природи, аби ми одержували задарма, від народження душу. Душі немає, це каже вам Кузьма Перебендя, душу треба виростити самому, кожному для себе, це теж каже вам Кузьма Перебендя. Бо людина без душі — лише декорація, лише футляр, в якому скрипка і не ночувала. А рости душу так само важко, як рости хліб. Бажаю успіху!".

Розділ 4, вознесення святого Кіндрата

В суботу Михайло Решето не потрапив на літературний вечір, а з дядьком Денисом подався до асенізаторської валки. Вони вдяглися в старе дрантя і темними провулками подалися до лайновозів. Це була нова ідея дядька. Дід Кіндрат, потомствений асенізатор от-от мав віддати Богу душу, а дядько планував зайняти його першу бочку. Тоді б він зміг добре заробити, адже селяни охоче купували гній. Михайла дядько

заманив до валки обіцянками, що хлопець легко заробить на машину.

Дядько Денис підіслав парубка до діда, який любив розповідати про свої пригоди з партизанами, яким поставляв зброю та хвалити таку корисну роботу, як лайновоз. Дідові Михайло сподобався, хоч і був слабкий для асенізатора. Коли посідали на бочки, дядько пошепки поділився з племінником своїм планом: "Слухай уважно. Я розробив план. Ти пильнуватимеш цієї бочки. Коли що — хапай віжки і рулюй. А я рвону на абордаж. Хай потім спробують скинути, я зуби покажу... А як стану першою бочкою у валці, усе лайно в Ирії буде наше, і з кожного відерця — по гривенику. А в сезон — ще по п'ятачкові. Ирійські города понад шляхом — до Пакуля. Хочеш мати картоплю — купуй фекалії. Лайно наше — гроші ваші...".

Михайло тим часом мріяв про своє: про космічні подорожі, в яких дід Кір, капітан космічного корабля, передав би йому штурвал. Тоді Решето називався б Решет (адже так звучить інтелегентніше), а дівчина з календаря полюбила б його. Дядько і собі згадав молодість, коли мріяв піти в партизани, але поки так думав, ховаючись у льосі, їх село визволили вже. Проте дядько Денис все ж дійшов до Берліна, тягнувши за партизанами сорокап'ятку.

У цей час валка виїхала на колгоспне поле і стала виливати лайно. А робітники в цей час їли на бочках. Тоді дід Кіндрат, що ніколи не пив, підняв пляшку з молоком й почав проголошувати останній монолог: "Ото ж я, потомствений, останній асенізатор, кажу вам, що залишаєтеся після мене: живіть так, аби не затуляти сонця від сусіди свого. Я не кажу: любіть іншого, як самого себе, позаяк не вірю в святенників з сахариновими очима, не вірю в їхню святість. Я кажу: любіть Людину в самих собі і в ближньому своєму. Я не кажу: підставте ліву щоку, коли вас ляснуть по правій, бо така вседобрість неприродна для людського єства. Я кажу: не замахуйтеся, поки на вас не замахнуться. Я не кажу: не дихайте, щоб ненароком не проковтнуть комашину. Я кажу: переступіть мурашину дорогу і йдіть дачі. Отак — лагідністю та правдою — і живіть у світі, чесно роблячи свою справу там, куди вас поставила громада. Бо не те важливо, що робить людина, а як вона робить. Оце і всі мої заповіді вам, чесні лайновози".

І тоді сама Велика Медведиця опустила на небо і зачерпнула діда Кіндрата в свій ківш живцем. І поки зачудовані асенізатори дивилися на це чудо, дядько Денис кинувся вперед та осідлав дідового коня. Дядько уже зрадів, коли кінь заіржав і кинувся просто в небо за своїм хазяїном. Нещасний бовтався на бочці і, уже будучи високо, наважився відпустити її. Чоловік полетів до низу і хльопнувся просто в лайно, лише голова зверху.

Дядько сидів по вуха в багні і просив про допомогу. Але валкарі подалися геть, адже з самого неба дід Кіндрат закричав: "Геть хапуг з лав чесних лайновозів!". Довелося Михайлу самому витягувати дядька. Він і сам весь забруднився. Двійця влізла у річку, щоб вимитися. Речі теж впустили за течією: по ночі можна і в одних трусах додому добігти. Дядько, засмучений невдачою, сповідався сам собі, бурчаючи про дядька Омелька, який такий же пакулець, проте зміг у голову водоканалу вибитися, а ще про те, що хотів би бути таким же правдивником, як і Кіндрат.

Опісля, йдучи лісом, дядько з племінником побачили здоровенну машину, думаючи, нібито це танк. І тільки вдома вони зрозуміли, що це був кабан, який втік із Солом'яної разом із гаражом, подавивши город та прихопивши корову Маньку.

Розділ 5, жук, жучки і гуїгнгнми

Винним у втечі кабана був скажений півень. Він зніс яйце, що з'їла половина курки, і так сталося, що кабан теж заразився сказом, з'ївши собаку, що її щипнула курка. Зранку Михайло з дядько вийшли по слідах кабана. Вони дійшли аж до озера, але коли дядько випив звідти воду, кабана так і не знайшли. Лише Михайло почув лай свого собаки, тому кабан, напевно, сидів десь з гаражом.

Було по обіді, коли замучена двійця повернулася додому. На вулиці, неподалік їх дому, стояв Жук із жучками – місцеві хулігани. Він погрожував скрутити голову дівчині в білому береті, яка відмовилася піти з ним у кіно. І хоч Михайлові дівча не подобалося, він вирішив їй допомогти, адже лише давши відсіч Жуку зміг би поважати себе.

Ризикуючи своїм життям, Решето біг із дівчиною, а Жук із зграєю гналися за ними, у вигляді вовків. Єдине, що дало змогу врятуватися цій парі – місячне проміння. По ньому Михайло з дівчиною дійшли до її дому. Але Жук теж виліз на проміння і стояв біля дому дівчини. Михайло хотів перерізати промінець, на якому він стояв, але дівчина раптом заявила, що їй не потрібно було рятувати і вона узагалі кохає Жука. Хлопець був розгублений і знічений. Повертаючись додому Михайло відчував, що приречений, адже Жук його уб'є, але, принаймні, він усе зробив правильно.

І щойно хлопець вийшов із автобуса, Жук перелічив йому всі зуби. Щоправда, поява дядька врятувала хлопця від розправи. Дядько Денис йшов додому, несучи трактор, яким планував готувати вино з яблук для продажу.

Зранку хлопець проснувся з каменем на серці. Його мучив Жук, та й про кабана Михайло теж не міг забути. Але врешті він вирішив із цього дня бути кращим, ніж до того, тому на душі полегшало. У школі парубок розказав про задум двом однокласникам: Славку Пасічнику, який був не просто відмінником, а справжнім юним генієм-теоретиком, та Андрію Політайлу, що захоплювався конструюванням і радіотехнікою. Обидва хлопці погодилися, що стати кращим добре в будь-якому разі.

Увечері трійця зібралася і проголосила себе кандидатами в благородні гуїгнгнми (за твором Свіфта).

"Ми поклали правиці в гарячу Славкову долоню:

— Гуїгнгнми кажуть лише правду. — Славків голос був схожий зараз на голос пакульського отця Савки, коли той проголошував од вівтаря своє знамените "Алілуйя".

Ми тричі проказали за ним: "Гуїгнгнми кажуть лише правду".

— Гуїгнгнми керуються у своїх вчинках розумом.

— Гуїгнгнми керуються у своїх вчинках розумом...

— Гуїгнгнми завжди готові на самопожертву задля іншого гуїгнгнма..."

Хлопці вірили, що вони стали першими у великому суспільному русі. А наступного дня до Михайла прийшов Степко, його сусід. Він розповів парубку, що Жук готує на нього засідку. Щоб обезпечити Михайла, Андрій та Славко стали проводити хлопця

додому. І одного вечора Жук із своїми жучками напали. Михайло благородно крикнув гуїгнгнам втікати, проте лише Славко драпанув, і з великого переляку біг тижднів по 51-їй паралелі. А Андрій, своєю важкою від приладів сумкою, розкидав усіх жучків і зніс голову самому Жуку, та так, що той на Солом'яній більше не з'являвся.

Так кандидатів у благородні гуїгнгнами залишилося двоє.

Розділ 6, мандрі Михайла Решети: від Бродінгнегу до Пакуля

Без худоби на обійсті Солом'яників було незвично тихо. Старі і молоді члени родини нарешті помирилися. Вечорами тітка Дора та інші сиділи у вітальні, жінка гортала старі фотоальбоми та все мріяла про автомобіль.

Найближчої суботи Михайло вибрався до Кузьми Перебенди в будинок під Лірою. Актор саме збирався на запрошення давніх друзів, приміряючи обличчя, що рядами висіли на стіні його крихітної кімнатки. Проте чоловік дозволив Михайлові повправлятися без нього, показавши йому кімнату, що не мала кінця-краю й була повністю закладена книгами.

Михайло пішов безкінечними просторами кімнати, минаючи поля, де сіяли жито, моря, якими в країну Бробдінгнегу прибув Гулівер, минав вітряки, з якими боровся Дон Кіхот, Тараса Бульбу на дереві й бачив багато інших літературних героїв. Усі вони на питання куди цей шлях веде відповідали однаково: "Іди - і відкриється". Врешті Михайло дійшов до полонин, які лежали на окраїні Пакуля. На дорозі він зустрів писарчука, який нарешті розповів, що це за дорога й куди вона веде.

"Село Пакуль Чорторийской сотни, при болоте Свин, в шестнадцати верстах близ города Ирия... В оном селе жительствоуют козаки, владеет селом магистрат Ирийский... Двор старый, в нем хата одна, комора одна, сарай один, в этом дворе живет козак Василь Решето, урожденной одного села, лет шестидесяти, жена его Матрона Григорьевна, урождена одного села, лет пятидесяти, у них дети: сын Семен лет тридцати, здоров, жена Федора Климова, урождена села Халявина, лет тридцати, здорова, дочь Февросія, лет шестнадцати, здорова, дочь Феодосія, лет пятнадцати, здорова; у него пахотной земли и других угодий нету, имеет корову одну, овец четыре, промыслу не имеет, а бавится ремеслом возным; он, Василь Решето, с предков козак...".

Так хлопець дізнався про своїх предків. Але в момент, коли він майже дійшов до Пакуля, звідкись узявся Перебедня й витягнув хлопця з кімнати, адже він уже всю ніч там блукав.

Приїхавши до Солом'яної вулиці Михайло одразу опинився в кінці черги. Це була черга до дядька Дениса, який взявся чавити вино з яблук. Усі хотіли переробити свої плоди, а біля хати увесь час щось готувалося під контролем спеціальної кібернетичної машини. Дядько ходив по подвір'ю веселий і піддатий. Михайло радо розповів дядьку про те, що вони із давнього козачого раду, на що чоловік чомусь розлютився й розкричався, що на цей Пакуль йому плювати. І пішов на Собакареву гору, а племінник поплентався за ними, аби побачити як дядько буде плювати на село.

Обидва стояли на горі. Було уже темно. Проте дядько Денис, хоч хотів плюнути на

Пакуль, не зміг, бо в горлі пересохло. Він спустився до валки, щоб випити з лайновозами. Михайло в цей час наче побачив душі пакульців та нарешті усвідомив, що він є щось надзвичайно дрібне на фоні усього того народу, що проживав на його батьківщині, що він лише вузлик на неосяжнім корені неосяжного, ім'я якого народ.

Повернувся дядько на візку зранку і був веселенький. Заявив, що його назначили новим головою водоконтори. Швидко зібравшись, дядько Денис всівся на бочку та поїхав до водоконтори, накричавши на племінника, який намагався його зупинити. "Ти кличеш мене до спочинку в цю історично напружену хвилину, коли ирїйська водоконтора стоїть на порозі нових глобальних реорганізацій! Ти хочеш приспати мою пильність і дати можливість солом'янським анонімщикам, яким пектиме моє високе призначення, донести у вищі інстанції, що новий директор водоконтори організував на своїм обійсті винний завод. Ти, негіднику, хочеш, щоб я спочивав, коли час вимагає від мене рішучих і безкомпромісних вчинків! Вирок однастайний — розстрілять!".

Бідолаха отруївся своїм вином, яке тримав у залізній бочці. Тітка Дора намагалася зупинити дядька ще до того, як він добереться до контори. Проте не встигла, бо дядька Дениса вже пов'язали сімнадцять санітарів, коли тітка догнала його.

Михайло ж пішов до школи. Проте затримався біля дядька Якова. Чоловік працював на паровозі, але в цей день виходив на пенсію, із урочистостями й оркестром. На руці старого був паровоз, який начальство подарувало пенсіонеру, що їздив на ньому усе життя.

Розділ 7, чудище собакаревої гори

По Ирїю знову розійшлися чутки про страшенне чудовисько. Із полиць магазинів зникло мило, сіль, а тітка Дора завезла до хати сто сімнадцять ящиків з горілкою. Усі шепотіли про це жахливе створіння, що зносило разом десятки дворів. Мати Михайла написала йому листа, хвилюючись за сина.

Проте парубок був спокійний та з іронією ставився до балачок. Аж поки не побачив, що воно зробило в місті. Страшна істота зрушила будинок, де була редакція газети "Голос ирїйця", а овочеву крамницю, яка містилася під редакцією, просто вирвало із землі. Тяжкий камінь ліг на душу Михайла. Як кандидат у благородні гуїґнґнми він мусив розповісти суспільству, що насправді жахлива смертоносна істота — це їхній кабан. Проте Михайло навіть не міг уявити, які проблеми будуть у дядька з тіткою через їхню худобу.

Врешті, почуття обов'язку перед громадою перемогло, і Михайло подався до Ирїю, щоб розповісти про кабана газеті. Його серце неймовірно гупало, тому хлопець став перед газетним кіоском, щоб заспокоїтися. Тут Михайло побачив статтю, в якій газета спростовувала розповіді про жахливу істоту. Вона говорила, що редакція самостійно вирішила перемістити будинок. Веселий Михайло побрів назад до Солом'яної вулиці, думаючи, що немає нічого гіршого від людських забобонів.

Дядько Денис повернувся з Жовтого дому задуманий та мовчазний. Він цілими днями просто стояв та вдивлявся в кругозір. Повернула дядька до життя ще одна історія із жахливим створінням. Воно нагадало про себе, ковтнувши одного ранку цілу

машину із хлібом. А опісля, жорстока істота кинулася на валку селян, що їхали до Ірію. Мати Михайла, яка теж там була, прибігла до тітки з дядьком та голосно плакала.

І от тоді дядько наче вибухнув. Він заявив, що збереться та уб'є проклятого кабана. Усі в домі голосили, збирали дядька. Під хатою теж зібралися люди, навіть був оркестр. Дядько Денис, вдягнувши парадну шубу, вийшов до громади та, як мастатий промовець, виголосив промову: "Шановні громадяни, сусіди мої і сучасники! Якщо не повернуся я після сьогоднішньої битви при житті й здоров'ї, сама душа безтілесна приблукає на Солом'яну вулицю (бо й по смерті вона не залишить вас), не називайте мене героєм і не перейменовуйте нашого славного міста Ірія. Бо не герой я, лише данник ваш, і загибель моя в герці з чудищем хай стане світлим вінцем мого далеко не праведного життя впродовж багатьох років. Якщо ж над майбутніми поколіннями ірійців ім'я моє піднесеться, повите млою героїчних легенд, хай вони не виливають з бронзи моєї подоби, а посадять сад в Ірії, там, де тепер палати Жовтого дому, покладуть у тім саду гранітну плиту і виб'ють на ній два скромних, але значущих для мене слова: "И р і й с ь к о м у П а к у л ь ц ю", бо зараз, як ніколи, почуваюся ним — ірійським пакульцем. А ці нові думки про пакульство моє і про Людину в мені зійшли на мене між стін Жовтого дому. З тим і прощайте, люди добрі...".

Усі, хто зібрався під хатою, провели дядька Дениса до приліску та розвернулися. А Михайло вирішив, що мусить допомогти дядькові. Він хотів перестріти дядька десь на півдорозі до гори, але не встиг. Коли хлопець вийшов на слід дядька, той стояв, тримаючи гору на спині, та ніжно кликав кабана: "Паць, паць, паць...". Кaban, ламаючи кригу, виринув з дна річки. І в той момент дядько кинув Собакареву гору на оскаженілу тварюку.

"Гора шурхнула на середину ріки, в пробиту чудищем ополонку, і вода бризнула увсібіч холодно-сизими пінистими хвилями, з головою накривши дядька Дениса. Я злякано зойкнув, але хвиля відкотилася, лишаючи у глинищах і калабанях, що значили місце, де нещодавна лежала Собакарева гора, брудне шумовиння, а дядько несхитно стояв на березі".

Гора, з того часу, перетворилася на Денисів острів. А дядько Денис, бідолаха, зігнувся та впав на землю, бо надірвався. Михайло не знав, що й робити. Можливо дядько там таки й замерз, якби не дядько Яків, що поїхав за ними на своєму паровозі.

Розділ 8, любовна драма Михайла Решета

Михайло сидів у бібліотеці та читав, коли зайшла вона – дівчина з першOVERесневої сторінки календаря. Трішки полиставши філософський словника, дівчина рушила геть. Михайло, хоч хотів стриматися, зірвався з місця й побіг за дівчиною. Він вже був майже поруч, коли дівчина глузливо глянула на нього. Хлопець, засоромившись свого вигляду, застиг на місті, а дівчина подалася геть.

Того вечора Михайло сидів у повній темряві в хаті на Солом'яній. Дядька з тіткою не було, а дід Єврась щось робив біля печі. Хлопець мріяв, як колись зустріне, будучи глибоко старим, свою кохану дівчину. І разом вони вирушать в щасливе майбутнє, але

вже на той світ. Цю ідилію порушив прихід тітки Дори.

Щоб ніхто не витріщався на Михайла, він забрався на піч і влігся спати. Йому снився дім. Порушив тишу страшний гвалт. Це була піч, в якій зірвало дверцята. Дід Єврась виплавив спеціальний бокал для пива, який виглядав як звичайний, проте насправді був менший. Тітка Дора перехрестилася, уявивши скільки заробить у своїй чайній.

На великій перерві у школі Михайло стрімголов понісся до їдальні. Купивши пиріжків він вийшов в коридор, де побачив її – дівчину з календаря. Хлопець закликав і дівчина уже обійшла його, коли раптом розвернулася й привіталася. Від несподіванки парубок почав нести якусь ахінею. А дівчина раптово перебила його та запитала: "Ви що, закохані в мене?". І коли Михайло відповів так, відмінниця скептично зауважила, що до закоханості варто ставитися так, ніби це хвороба. І додала, що сама вона любить іншого. І хоч він далекий від реального світу та її не кохає, відповісти на почуття Михайла вона не зможе.

Вони стояли біля 9-А класу. Учителька хімії пройшла мимо двійці та подивилася з осудом. Проте Михайлові було байдуже. Дівчина запропонувала йому зустрітися в суботу.

"Але позаяк ми обоє безнадійно хворі, ви можете призначити мені побачення — перебіг хвороби буде легкий, і ви швидше одужаєте. Завтра я слухатиму лекцію в інституті, позавтра — теоретична конференція дев'ятих класів, а суботній вечір — вільний, після останнього уроку я їду на ковзанку. Чекайте мене на бульварі під годинником о шостій, але умова — розкажете потім, що ви почували, ждучи на мене, маленька жертва заради науки, сподіваюсь, вас не обтяжить. Я передбачливо занотовую фактаж для майбутньої кандидатської дисертації...".

Сяючи від щастя, хлопець зайшов у клас, де хімічка глузливо заявила: "Клава Литвин з 9 "А" — гарна дівчина і відмінниця, але ж навіщо запізнюватися на урок?..".

В суботу Михайло чкурнув з останнього уроку – виховної години – та був на бульварі задовго до шостої. Він подумав, що тепер точно може сказати, що ж таке любов: "Любов – це коли душа болить...". Дівчина трішки запізнилася, та й була не сама. З нею прийшло четверо хлопців, один з яких – Славко Пасічник.

Михайло, на відміну від інших, був без ковзанів. По-перше, хлопець заявив, що місцева ковзанка просто ніщо, порівняно із Пакульським озером, по-друге, Михайло не мав багато часу, бо мусив іти до Перебенді. Але хлопець так нікуди і не пішов. Він залишився у кучугурі снігу, так там і перезимував, адже не міг відірватися від плавної фігури Клави. А коли нарешті прийшов до тями, вулицями уже бігли потічки талого снігу.

Парубок швидко рушив до Ірійської школи. Він був веселий та щасливий. А коли прийшов на урок, їх повели до актової зали, де були всі старшокласники. Там Михайло продовжував витріщатися на Клаву. І лише директор привів хлопця до пам'яті, коли перед усіма висміяв його довге волосся та нігті, що відросли після зимівлі в кучугурі.

А Клава, побачивши таке, кинула на нього осудливий погляд. Михайло драв звідти,

що є сили. Єдине, що залишалося після такого фіаско, це самогубство. Михайло побрів на Ирійський Вал, оглядовий майданчик якого був відділений огорожею від крутого високого берега, що падав до самого Стрижня. Хлопець став на краю і побачив, мов на долоні, увесь Ирій. І тут в голову парубку вдарила думка, що, напевно, він один зможе перейти всю Солом'янку, не заблукавши на ній. Ця думка, що лише Михайло Решето зможе дослідити заплутане передмістя, хлюпнула хлопцеві в груди та принесла йому новий сенс життя.

"Присягаюся тобі, мій Пакулю, мій Стрижню, мій Ирію, мій Дніпре, присягаюся тобі, моя рідна земле, тобі — майбутнє: допоки здатен буду на щось путнє в цьому світі, не накладати на себе рук, а працювати що є сили".

Розділ 9, перелатні птахи

Троє хлопців – Михайло, Андрій та Славко – мчали шкільними коридорами. Надворі було тепло і сонячно, тому хотілося відпочити десь, де багато зелені й сонця. Михайло, який з весною все частіше мріяв про Пакуль, марив зеленими полонинами села та рідним дімом.

Трійця подалася на річку, взяла у спортивній базі човен та поплили по течії Стрижня. Це було весело й легко, але, розслабившись, хлопці забули про течію. Човен прибило до берега та вони мусіли штовхати його по мілководдю до самого Ирію.

Присівши на великому корені, щоб відпочити, парубки заговорила про клятву гуїгнмів, яку давали ще три місяці тому. Хлопці мусили признати, що дотриматися обіцянки вони не змогли. І тоді Михайло заявив, що аби стати кращими, їм самим потрібно робити все можливе. І тоді Михайло запропонував літом відправитися в експедицію на Солом'яну вулицю.

Ввечері тітка займалася тим, що доїла гроші з панчоx. А зранку, коли Михайло прокинувся, біля дому стояв чорний опель, який клаксоном видавав сигнал, схожий на мукання корови Маньки. З ними був фотограф, що фіксував історичний момент. Тітка з дядьком хотіли проїхатися лише по вулиці, та коли рушили, корпус автомобіля знесло вітром. Кум Цикало сказав, що ззаді є ручка, якою треба тримати верх машини.

Тоді Михайло всівся на заднє сидіння і всі разом рушили до Пакуля. "...Пакуль — це країна, куди щовесни повертаються з сонячного, казкового щедрого на барви Ирію перелітні птахи, край ясно-жовтого латаття на залитих паводцю луках, край матерів, закушканих у чорні куфайки та вовняні хустки, матерів з чорноземними, як поле, долонями, край, де започатковуються ріки; Пакуль — це країна викладених зеленою шпоришиною мозаїкою доріг і доріжок, сходжених твоїми босими ногами, країна золотистої стерні, повитої в долинах сивим туманом, на плеса яких випливають гуси, поки ти, примостившись під скиртою, химериш собі власний книжний світ; край мальованих чорним по білому тинів, ліс, соняшникових частоколів, заставлених кукурудзинням призьб, що від згадки про них тобі досі завмирає серце; Пакуль — це країна твого першого слова, першої любові, першої зненависті, країна, де започаткувалася недитинна, гіркувата печаль твоїх очей; Пакуль — це твій Ирій, що в нього ти до кінця днів своїх повертатимешся, а повернувшись — знову рватимешся в

широкі світи; Пакуль — це ти сам...".

Ще на дорозі до села здійснювався гвалт. Жінки та чоловіки, дерева й худоба – усі оберталися, щоб глянути на новеньку машину. А в самому селі було вже більше народу: школярі, пожежники та багато селян. Вони чекали, коли опель виїде горою, яка стояла на самому початку села. Проте авто не змогло виїхати, а загорілося. Пожежники збіглися його гасити, а тітку ледве витягли, сердешна не хотіла вилазити.

Дядько Денис порпався в обгорілому кістяку машини, тітка лежала без свідомості. Михайло з мамою в цей час пішли на могилу до батька, тобто на місце, де йому поставили хрест. Мати, коли почула про експедицію, впустила кілька сльозин. А потім попрохала знайти справжню могилу батька, якщо вже парубок вирішив піти у світи.

Назад машину тягнули воли. Обминаючи місце, де була Собакарєва гора, на схилі Денисового озера Михайло побачив корову Маньку, що стала срібною, половину курки та собаку. Але вони втекли, коли почули дядька, бо здичавіли.

Розділ 10, наукова експедиція на Солом'янку

пси на Солом'янці гавкали із самого ранку. Люди осудливо хитали головами, а тітка Дора, збираючи Михайла й дядька Дениса в експедицію, все говорила, що це дурощі та й узагалі – небезпечно.

Просто двору Солом'яників стояв паровоз із дядьком Яковом. На тенді порядкував Андрій Політайло. Славко Пасічник в останній момент дав задню, тому махав хлопцям квітами, стоячи за оркестром. Кинувши останній кивок народу, Михайло раптом побачив оленя, що мчав до них. Це був Кузьма Перебендя, що приєднався до експедиції.

"... переважаючи грім оркестру, притлумлюючи зловісне виття псів, пригинаючи вершини гінких тополь обабіч вулиці і струшуючи зеленки по садах, брижачи синє, гаптоване пасмами диму небо... тричі прогук наш паровоз, важко підім'яв вали сухого сипучого піску і рушив у незвідані простори Солом'янки, що застережливо дихали навстріч медово-упокійливим полуничним духом...".